asjad ja raskemad kiriminaalasjad, samuti ka kohtutoimetuste sissekandmine linnaraamatuisse. Edasikaebused läksid Tartu raelt Riia rae kui apellatsiooni-instantsi ette. Kui korra (1555. a.) apelleeriti foogtikohtust otse piiskopi poole ja raad sellele otsusele allus, siis konstateeriti kummagi — nii linna kui ka piiskopi — poolt, et linn pole kohustatud pidama seda korda, vaid on nõusolekut avaldanud „ainult erilisest austusest ja armuliseks heameeleks" oma maavalitsejale.

Kuigi raad moodustas kohtuvõimu alal kõrgeima instantsi, oli ta võim ses suhtes ometi selle läbi piiratud, et tema kõrval asus üks piiskopi ametnik. Foogtikohus koostus kahest linnakohtunikust — ühest vanast ja ühest noorest, nagu neid nimetati — ja piiskopidrostist (Drost). Kohtuandamid läksid ühesuurusis osades linna ja piiskopkonna kassasse. Nii siis pole piiskopp kunagi loobunud oma kohtu-ülemvõimust Tartus, vaid on omanud alati esindust linnakohtus; ses mõttes lubabki piiskopp Bartholomäus Savijerve oma privileegiumis (1455. a.) linnale „poole kohtuvõimust". Rae poolt ametisse seatud kohtunik pidi andma ametivande raele ja drostile, kuna aga viimane pidi vande tooma piiskopile, toomkapiitlile ja piiskopifoogtile. Kuidas jõuti tähendatud olukorrani, sellest ei saa me üksikasjus isegi ligikaudset ülevaadet; küsimus seisab lähimas ühenduses linna iseseisvuse arenemisega piiskopi suhtes üldse ja linna liitmisega piiskopkonna seespidisesse territoriaalühendusse.

Kui ülalmainitud, umbes 1250. a. resp. varssi peale 1262. a. linna poolt Lüübekile saadetud palves nimetatakse „advocatus, consules et civitates" ja advocatus't eelistatakse teistele, siis tohiks sellest järeldada, et foogt oli veel täielikult maaisanda ametnik ja et vahest isegi rae juhatamine oli tema käes; foogti võimkonna äramääramine jääb aga täielikult hüpoteetiliseks. On võimata kindlaks teha, millal foogt on saanud linna ametikandjaks ja kuidas teostusid põhiseaduslikud muutused. Teate segakohtust, piiskopidrostiga koosseisus, leiame esmakordselt ühes ürgkirjas 1423. aastast, esiteate drosti (dapifer) üle — 1347. a.; kuid võimata on kindlaks määrata, kas teda tuleb siin võtta ühenduses kohtuga. Ometi tohiks tõenäoliselt oletada, et kiiresti areneva kaubanduse mõjul teostus õige varakult teatav sõltumatus, mis siis järjest edasi arenes. Novgorodis 1338. a. venelastega tehtud lepingu üle pidas läbirääkimisi piiskopp Engelbert von Dolen ilma linnaesindajaita; siiski on vaevalt usutav, et selles tohiks näha Tartu erilise sõltumuse tunnust, sest ühelt poolt polnud ju ka teised Liivimaa linnad esindatud läbirääkimisist osavõtjate hulgas ja teiselt poolt võis linn alati head meelt tunda oma kaubanduslikkude huvide kaugeulatuslikust kaitsest piiskopi poolt. Piiskopp ja linn teotsesid ses suhtes küll peaaegu alati käsikäes, mille põhjus peitub osalt selles, et ka piiskopp ise osa võttis kauplemisest Venega, nii et linna kasude kaitsmine oli ka ta enese huvides. Näib isegi, et Tartu oli juba tol ajal võitnud endale teatava tähtsuse ka sisepolitiliselt, sest kui piiskopp Engelbert von Dolen lahendas Riias 1326. a. kapiitli ja väravate pärast piiskopivalitsuse ja linna vahel puhkenud tüli, oli ta esindatud ühe saadiku läbi toomkapiitli ja Tartu vasalkonna poolt ja Tartu bürgermeister Heinrich Seeleni kaudu. Selles on tahetud näha tõendust, et Tartu piiskopkonna põhiseadus on juba vanast ajast peale põhjenenud kolmel seisusel — toomkapiitlil, rüütelkonnal ja linnakodanikkonnal. See on võimalik, kuigi mitte tõestatav. Tohiks näha isegi linnavapis, mida me tunneme vanemaist pitsateist, tõendust linna tihedale liitumisele piiskopkonnaga. Vapil näeme harilikkude linna piltkujutiste üle — linnamüür tornide, väravaavause ja väravatega — Tartu kui l i n n a ainsaiks iseloomustavaiks tunnuseiks